

Vargáné Pável Márta

Miért aktuális az alábbi kiemelt rész?

Az elmúlt év Avilai Szt. Teréz miatt a misztika évének is mondható volt, de jól látszódott: a misztika értékelése, érzékelése egyre kevésbé működik. Ehhez szeretnék ezzel a kivett résszel segítséget nyújtani.

A misztikus teológia alapjai című könyvből

a szerző, Pável Márta engedélyével.

Tudás (ráció), hit, misztika

Nem vitatható, hogy az egyik legnagyobb felhalmozott tudással a katolikus hittudósok/teológusok rendelkeznek a földön. Ami egy fajta ranggá is lett köztük, ezzel akarnak elismerést kivívni, és szívesen tisztelik is egymást érte. El kell ismerni, hogy ez a tudás az utóbbi 2000 évben az emberiség nagy hasznára is volt. A tudásuk széles spektruma sem vitatható, és lexikális szinten nem is mernék vitába szállni egy-egy tudósabb elmével. (Nem kívánom részletezni, hol, mikor alakultak szerzetesi iskolák, egyetemek, kik alapították stb., mert ez eléggé ismert.)¹⁵

A tudást sokféleképpen lehet rendezni; pl. objektív vagy szubjektív alapokon áll, és az is világnézet kérdése, mi az objektív, valamint milyen messziről nézem a dolgokat, mert könnyen lehet szubjektív, ami most objektívnek hat.

Az is megjegyzendő, hogy az igazi tudás nem csak egyes dolgokra, bekockázott szemléletre korlátozódik, hanem univerzumi méretekben gondolkodik. Valamint, ha a transzcendens tudást lehoznánk csak a szavak szintjére, akkor az nem lenne igaz/valós, jelentősen félreérthető lenne. Ezek után a kérdés az, mi/melyik a valódi tudás?

Egy misztikusnak lehet az is tudás, amit szemlélődésben szerzett meg – de egy lexikonban sem kereshetne rá, mert nincs benne –, attól még lehet valós, még objektív is, de nem a verbalizálható kategóriába esik, ezzel persze kérdésessé téve a XXI. századi tudomány művelőinek, hogy az így elég tudományos-e?

¹⁵ Sokan közülük annyira tanultak, mintha az lenne a cél, és nem az üdvözülésük. Amíg egymás rovására nem megy a kettő, nincs gond, de ha igen, akkor csak magáért való a tudásuk, nagy ésszel eltévedtek, mert a transzcendens egzisztenciájukat nézve semmit sem ér.

Itt ütközhet a misztikus tapasztalata a földi értelemben vett (lexikális) tudással, ami hittel kiegészítve valóban ad egy valláshoz elégségesnek ható hittudományi felkészültséget, de a mélyebb (univerzális) mondandóra nem valószínű, hogy képes elégséges magyarázatot adni. A misztikus, Isten segítségével már az előzőket továbbvitte és a kontemplatív módon szerzett tudással már neki egy-egy ismeret megvilágosítja, hogy hogyan vannak a dolgok a transzcendens szemléletben, ami nagyon ütköző lehet az évezredes berögződött tudással szemben.

Más és fontos kérdés, hogy ez a felhalmozott hatalmas (főleg lexikális) ismeret – a tudás célját illetően – meddig juttatta el a művelőit, esetleg éppenséggel öncélúvá és célt tévesztetté vált, amit mára már talán észre sem vesznek. Másik kérdés az, hogy ez mennyiben felel meg Isten szándékának, akinek a nevében tanultak, építkeztek és élnek? Ezen utóbbi kérdés kapcsán már erős kételeyeim vannak, hogy nem lettek-e jó páran célt tévesztettek.

Kérdés, kell-e korlátozni a tudást, hogy a hitnek nagyobb tere legyen? Ha valaki erre igent mond, akkor lebecsüli mind a kettőt. Hit és tudás kéz a kézben kell, hogy járjanak, mert a hit inspirációt ad a (hit)tudósoknak, merre keressen. Majd ha megtalálta, újabb és újabb hittel megy tovább, és mikor ismét tudásra lel, ráépíthet és Istenig menő (valós) igazi utat talál, amit másoknak is meg tud mutatni. Szerintem a (hit)tudást mindig megelőzi az Istenben való hit és bizalom, ami nagyon is szükséges, mert az ember többnyire beszűkült (és ez szinte minden szinten elmondható; fantáziájában, kérdéseiben, felfogásában stb.) azokhoz a végtelen lehetőségekhez képest, amit Isten ad! Az emberi lény ezt nem bírná saját tudással megelőzni, nem lenne képes csak előbb tudni, mert alkalmatlan rá, tehát előbb hinnie kell. Ennek ellenére – vagy éppen ezért – megfigyelhető, hogy a nagy misztikusok hívők és racionális emberek is voltak, elmondható, hogy erősebben racionálisak voltak, mint az emberi faj nagy átlaga.

A misztika a hittel valójában sohasem volt feszülésben, mert egymással szorosan egymásra épülve járnak. Itt a megtapasztalt tudás, ismeret sem okoz gondot, sőt még öncélúvá és magamutogatóvá sem válik, mert attól magasabb horizontról szemléli ezt a földi világot. A misztikus tudása része lehetne a hittudománynak, áthatva minden területét, és inspirálhatná, egészségesen zubogásban tarthatná, felforgathatná. Valamint a misztikusság egyre magasabbra ívelő pályára állíthatná a megváltott ember vezetését, hazajuttatását az égi hazájába. Az, hogy ez ma nem így működik, az valóban nagy baj.

A szemlélődés valós vagy csak képzelődés?

Ez nagyon fontos és lényeges kérdés, mert pontosan a misztikusságot nem értők minősítik képzelgésnek, manipulációnak, bizonyos fokon elmebetegségnek stb. Minden misztikus vonalon képzett vagy ismerős szakember tudja, ez nagyon veszélyes is lehet, mert ismeretlen kapukat dőnget, és labilis/beteg egyéneknél valóban beteges, nem valós „események” is történhetnek.

Mielőtt ebbe belemennénk – rugalmatlan, félős és nem precíz kritizálók véleményének szintjére lépnék –, a szemlélődés mikéntjéről még pár gondolatot közölnék. Ha (becsületesen és nyitottan gondolkozó) szakemberekkel (akik a barátaim) beszélek, egységes az a vélemény, hogy pontosan nem tudják, mi játszódik le az emberben szemlélődés (és hasonló jelenségekkor). Igaz, azt is hozzáteszik, hogy az sem tudják ma, hogy pontosan, mi történik az emberben hipnózis közben. Abban megegyeznek, hogy erre van egy nagyon jó, bevett varázsszó, amit folyamatosan ismételve: „módosult tudatállapot”.

Jó, legyen így.

Vegyük egy fajta normának azt a tudatállapotot, amivel pl. a tömeg otthon esetleg bambán néz ki a fejből, és vegetatív funkcióinak ellátásán kívül másra nem is gondol. Ha ez is egy tudati norma, akkor ettől fölfelé való eltérés is lehet norma, csak nem ismerős a tömegnek, hanem csak a szellemileg/spirituálisan fejlettebb embereknek normája ez! Akkor ezt (is) nevezhetjük módosult tudatállapotnak? Igen, valóban ez valamihez képest feltétlen módosult. Viszont sokszor az alacsonyabb spirituális, rugalmassági szinten élő „szakemberek” mondanak elítélő véleményt a magasabb normában élők felett. Leszólják, nevetségessé akarván tenni azt, amit a maguk mérési módszereivel nem lehet kimérni, maximum csak azt, hogy hol van nagyobb működési aktivitás az agyban. Nos, ez az anyagban visszaható következmény (localis, az aktivitás észlelése) egy nagyon kicsi és valószínűleg nem meghatározó része annak, ami valójában történik abban az állapotban az emberrel, amikor meditál/szemlélődik. Mivel az agyat sem ismeri teljesen a mai tudomány (tudom, sok meglepetésben lesz még része...), azt meg főleg nem tudja, hogy az agyi neuronok millióiban mi zajlik le egy szemlélődő folyamat hatásaként, és ekkor még csak az anyagi agy működéséről beszéltem...!

Most közlöm Avilai Szent Teréz kb. 500 évvel ezelőtti magyarázatait, mi történik, mit érez ilyenkor. Időtálló és igaz minden szava.

(1.) A.Sz. Teréz XXVIII.f. „*Megjegyzendő, hogy az ember nagyon jól megérzi, vajon valódi-e az összeszedettsége vagy sem. Mert ha az, akkor valami különös érzélem fogja el – igazán nem tudom, hogyan magyarázzam meg, de aki tapasztalta, az meg fog engem érteni*

– tudniillik a lélek úgy van vele, mintha megnyert játszma után fölkelne a játékasztaltól, amennyiben világosan látja, hogy e világ dolgai egy hitvány játéknak figurái. Éppen a legalkalmasabb időben kel föl; s mint aki ellenségei elől erős várba vonul vissza, elvonja érzékeit ezektől a külső dolgoktól, s mélységes megvetéssel utasítja vissza azokat magától. Szemei önkéntelenül lezárulnak, hogy még csak ne is lássa őket többé, de annál tágabbra nyílnak lelki szemei. Azért is, akik ezen az úton haladnak, rendszeren behunyt szemmel szoktak imádkozni, s ez a szokás sok tekintetben nagyon hasznos.”

Erős várba való visszavonulás a lehúzni vágyó „ellenség” elől, és ezzel a világ hitvány játékká minősül... Ebben a baj, hogy Szt. Teréz így nem is fogalmazták meg, nem így hitték, ma is nehéz elfogadni az átlagos emberi szinten azt, hogy ilyen emberi működés is létezik! Lehet azt gondolni, ez a tévedés; nem, nem az, a másik volt a loglocal jelenség. Behunyt szem az embernek önmaga felé jelzés: ne kifelé, hanem befelé figyelj! Annál inkább is kell, hogy így legyen, mert a földi világ a maga káprázatával nagyon nyomul. Igaz, amikor a lény „messze” ment, nem is tudna mást tenni, mint behunyni a szemét, mert magától is becsukódna. A világ – ilyenkor – elkívánkozik, időnként fájdalmasan utálatossá válik.

Teréz írásaiban sokat olvashatunk gyötrődéseiről, mivel hogy még a gyóntatói sem értették egészen azt, ami vele történik. Végül is kialakult benne az a tudat, ugyanakkor az a józanság is, ami félelemmentessé tette, de nem óvatlanná.

A szemlélődés tudatállapota valóban létezik, ugyanakkor az is lehet, hogy csak képzelődik valaki; ergo jogos az aggodalom, józanság ajánlása, hogy tudja, melyik állapotban volt.

A világnak normál szinten nehéz elfogadni, hogy valakiben olyan kettőség van, ami neki valójában normális, és sehogyan sem lesz skizoiddá azáltal, hogy összekeveri a tudati állapotait.

Aki igazán misztikus, az nagyon is tudja, hol van, mit él meg, és mindig marad egy szál=összekötöttség is, tehát sohasem szakad el teljesen az egyik megélése, tudati kihelyezettsége a másiktól. A világ misztikus egységének megélése, lassú feldolgozása, beépítése, újabb és újabb információk elfogadása valóban különleges, és ez a tudatunk egy speciális állapota, ha tetszik módosult tudatállapota (de nem abnormális). Mai, földi, csupasz racionalitással nem vezethető le, hogyan történik a misztikus tapasztalat megszerzése, a kozmikus tudat kialakulása. Viszont rugalmas, szeretettel teli logikával¹⁶, már közelebb juthatunk a megértéséhez. Mivel

¹⁶ Kérdezhetik, milyen az a szeretettel teli logika? Szokatlan megfogalmazás, de megmagyarázom. Van olyan érvelési logika, ami arra hajt, hogy a saját vélt/valós igazát a logikus meggyőzés érveivel, elveivel igazolja. Ennek az ellenkezője, a fenti kifejezés. Ha valaki nem tudja, de hiszi, hogy ez igaz

ez a rugalmas szeretettel közelítő, megérteni akaró gondolkodás nem divat a mai tudományos világban, így következképpen a misztikumot, a misztikus gondolkodást igyekszik nagy erővel száműzni, lejáratni. Szeretném ezzel a könyvvel elgondolkoztatni az embereket, hogy a misztikusság nem téveszme, hanem ez egy mélyebb valóság.

Ma sokan szeretnék úgy feltüntetni a misztika jelenségét – sőt egyre többen szeretnék... –, hogy manipuláció, képzelődés, betegség vagy szerek alkalmazása nyomán jön létre. Az emberiség egyfajta csapdájának vélem azt, hogy valami evidens (még ha szokatlan, vagy ritka jelenség is) mégis kollektíven igyekeznek úgy tenni, hogy nincs vagy egy őrület. Mi az oka? Sokféle, ezt most nem részletezném, de hatása az emberi nem folyamatos leépülésében, eldurvításában lényeges elem.

Folyamatosan ott lebeg bennünk a kérdés: igaz ez, vagy csak akár jó szándékúan, de képzelődik az illető? Főleg akkor égető a kérdés eldöntése, ha a misztikus ellen foglalnak állást. Mert/ha az, amit mond, kellemetlen, mert Isten felé való fokozott odafordulást kívánna, helyes és eredeti útra terelő, amit a „felsőbbesek” nem akarnak meghallani, nos, akkor lehetetlenné akarják tenni, és különböző módszerekkel üldözni is kezdik. De ez már egyfajta bizonyíték, hogy igazi, mert pénzről nem lehet szó, és igazán kevés önzetlen mazochista van ezen a téren, más magyarázat pedig nem sok akad, mert normál szinten ki akarná minden különleges indítatás nélkül üldöztetni magát?

Kérdés, hogy mennyire lehet racionális a misztikus tapasztalat? Attól függ, mit gondolok a racionalitásról. Ha egyszerűen azt jelenti, hogy ésszerű, akkor kijelenthetem, lehet racionális a misztikus tapasztalat is. Csak egy jó példa: gondoljunk arra, hogy régebben (vagy 120 éve) azon gyötrődtek, Budapestet lassan elönti a ló mellékterméke, és hogy 120 év múlva térdig fognak benne járni. Per pillanat akkor ez racionálisnak tűnt, de a mai szemünkkel mosolyogtató és nem racionális aggodalom. Az – akkor kifejtve – végleg nem lett volna a népnek elfogadható, hogy Budapesten ennyi idő múltán ló sem lesz.

Nos, ez is ilyen, alázat kell; mert sok tény, esemény, jelenség van ma is, amit a tömeg el sem tud képzelni. Ezért még nem mondhatjuk, hogy a ráció ellen van, még akkor sem mondhatnánk, ha a rugalmatlan elme kiakad ezektől a dolgoktól. Az is igaz, hogy mind többen kutatják az ismeretlen tudati jelenségeket, és remélhetőleg ez is megoldódik (mint ahogyan Budapest közlekedése lóról

autóra váltott, de ez sem a vége a fejlődésnek...) és az indokolatlan félelmek miatt tartózkodó emberiség tudata is befogadóvá válhat.¹⁷ De az attól még, hogy félnek vagy értetlennek látszik számukra, attól még ez a jelenség is van, létezik és gyümölcsözően működik. Ehhez viszont fejlődni kell, nem csak technikailag, hanem szellemileg, lelkileg és spirituálisan is. Más és nehéz kérdés az, hogy ennek az eredményét hogyan viszem be – a nem fejlődő¹⁸ – tudatba. Azt gondolom, a népszerűsítésben itt ez a főprobléma, a többi valószínűleg megoldható.

A szemlélődő ember rájön, a racionalitás lehet egy végtelen harmónia is. Ilyen pl. a zene is, mely racionális és egyben irracionális is (ennek a világnak is...). Pl. van egy hegedű, húzogatnak rajta egy vonót és az szól¹⁹ (mondjuk ilyen eszköz az ember a misztikában, de csak akkor, ha fel van hangolva, és jó, finom eszköz, mert hajkötéssel nem lehet hegedülni...!) A hegedű/ember kiad egy (igaz, ez még kottázható, s ez megint megfogható..., s a gyengébbeknek ez még vigasz) zenei hangsorozatot. Ez a zenei hangsor majd – és ez már nem fogható meg – egy tiszta emocionális, akár tudati érzéssort okozhat, és ezzel esetleg már messze is elviheti a lelket. Pl. lehet, hogy éppen ezzel elősegít egy misztikus élményt, mert a zene hallására a lélek elkezd szemlélődni, és visszakerül oda – ráfókuszál arra a régi esetre, életre stb. –, ahol ezt az érzést legutóbb megtapasztalta. De a „legutóbb” vége mindig Isten, mert onnan jöttünk el. Hát akkor ez már egy misztikus élmény!! (A jó zene prima eszköz lehet, nagyon hasznos a lélek fejlődése, tisztulása szempontjából.) Most mondjuk erre azt, hogy nincs Mozartnak egekig hatoló műve..., de van, neki többnyire csak az van.

A szemlélődés hatásaként sok minden lehetséges, pontosan ezért, ahogyan a Biblia is mondja; a gyümölcsöt kell nézni. Ha jó gyümölcs van, akkor a jelenség igazi, ha nincs, akkor képzelődés. Gonosz, egoista, kétszínű, parázna embernek – még ha tudnának is elmélkedni, mert nem zárja ki a képességet az, hogy gonosz, ugyanis sokan lehetnek, akik zenélni tudnak, mégsem lesz mindenki hatása egekig emelő, ugyanígy a gonosznak – soha nem lesz misztikusságig menő kegyelme.

Életén látszódnia kell a szentségi viselkedésnek/jegyeknek: pl. szentségekhez járul, nem zavaros az Istenképe, szeretettel van a lények iránt, Isten felé maximálisan alázatos, emberek felé türelmes, jószágos, racionális, igazmondó, logikus, életében nincsenek bűnös, megbotránkoztató elemek stb.! Az igazi misztikusnak ki kell tudni

¹⁷ Sokszor eljátszadózom magamban azzal a gondolattal, amikor pl. egy gyorsliftben vagyok, hogy szegény 2000 évvel ezelőtti ember szemeit összekocogtatva ugrana ki belőle a félelme miatt.

¹⁸ Ma leépült tudatba.

¹⁹ Attól függ, ki, hogyan, milyen lelkülettel és szakértelemmel húzogatja..., mert lehet, hogy az egyik hatása rettenetes lesz, de olyan is lehet, hogy a szívedet is csavargathatja a hangja.

állni a megmérettetést: az életében való kaparászást, és az *igazán Istenhez fordulásától számítva* már nem lehet semmi sötétség benne, mert akkor nem igazi.

Ha a személye *tiszta, akkor van remény, hogy a közölt üzenet, tudás is autentikus, Istentől jövő.* Ha a személyét megvizsgálták és hiteles, akkor nagyon mély elfogadásnak, és a rajta keresztül kapott tanítások, üzenetek nagyon alapos megfontolásának kellene következnie, amit ha az illetékes egyházi hivatal nem tesz meg, akkor nem látja el rendesen ezt a feladatát. (Az nem kifogás, hogy erre nincs idejük, de kell, hogy legyen az Isten ügyét szolgálni!) Az nem megoldás, hogy nem látok, nem hallok semmit – a misztikus jelenséggel szemben három lépés távolságot tartanak..., hogy el ne sodorja őket... – így nem kell döntenet, és így dolgom sincs velük, vélik Ők.

Csakhogy ez nem így van, megakadályozhatatlan ez a jelenség, mert Isten él, üzen, tanít, dolgozik értünk. Képtelenség és szántalmas az a törekvés, ami arra irányul, hogy az Isten elhallgattatható lehessen az emberek lelkében! Az Egyház Isten szolgálatában van és kötelessége meghallani, ha az Ura üzen!

A cikk írója: *Varga Péterné/ Pável Márta*, katolikus hittanár, az AQUILA Párt elnöke, 25 éve az AQUILA kat. közösség létrehozója és vezetője.

Két könyve jelent meg (*Akinek füle van a hallásra, az hallja meg*, valamint *A misztikus teológia alapjai*) és egy *Hazafelé* címmel folyamatban van. Publikációi megtekinthetők a www.aqp.hu valamint a <http://www.sasmarta.eoldal.hu> oldalon.
